RECENSĂMINTELE POPULAȚIEI BUCOVINEI DIN ANII 1880–1910 ŞI 1930

CONSTANTIN UNGUREANU

Die Volkszählungen in der Bukowina in den Jahren 1880–1910 und 1930

(*Zusammenfassung*)*

Die österreichischen Volkszählungen in der Periode 1880–1910 bilden eine sehr wertvolle dokumentarische Quelle für die Kenntniss und Forschung der ethnisch-demographischen Vorgänge aus verschiedenen Ortschaften der damaligen Bukowina. Diese Volkszählungen enthalten wichtige Informationen über Verwaltungs-, Schul- oder Kulturinstitutionen aus allen Orten, über die Namen kleinerer Dörfer, der Häusergruppen, Weiler und Domänen, über die Struktur der Grundstücke und die Anzahl der Haustiere usw. Die Analyse dieser statistischen Dokumenten erlaubt uns, den ethnisch-demographischen, wirtschaftlichen, sozialen und kulturellen Zustand der Bukowina in den letzten Jahrzehnten österreichischer Herrschaft genauer zu bewerten. Der Vergleich zwischen den österreichischen Volkszählungen in den Jahren 1880–1910 und der rumänischen von 1930 ermöglicht auch eine Analyse der ethnisch-linguistischen und konfesionellen Entwicklung in der Bukowina nach der Vereinigung mit Rumänien.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Bukowina, Volkszählungen, ökonomische, soziale, kulturelle, konfessionelle, ethnisch-demographische und linguistische Entwicklungen.

Populația Bucovinei la mijlocul secolului al XIX-lea

Pe parcursul a 144 de ani de stăpânire austriacă, în Bucovina s-a produs o creştere rapidă a populației, dar şi o modificare substanțială a structurii etnice şi confesionale, în detrimentul elementului autohton românesc. Dacă la începutul stăpânirii austriece circa 60–65% din populația Bucovinei era românească[1], atunci, la mijlocul secolului al XIX-lea, românii reprezentau deja mai puțin de jumătate din populația acestei provincii.

Până la mijlocul secolului al XIX-lea, autoritățile austriece nu au realizat recensăminte ale populației, care să aprecieze şi structura etnică a locuitorilor

* Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

[1] Constantin Ungureanu, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece 1774–1918*, Chişinău, Editura 2003, p. 38, 239–240.

Analele Bucovinei, **XXI**, *1* (42), p. 153–180, Bucureşti, 2014

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Bucovinei. Istoricul Ion Nistor afirma că, în 1848, în Bucovina locuiau 209 293 de români şi 108 907 de ruteni, susţinând că în 183 de localităţi cu populaţie majoritar românească locuiau 190 077 de români, iar în 87 de sate rutene locuiau 90 692 de ruteni. În 35 de sate cu populaţie mixtă locuiau 19 216 români şi 18 215 ruteni[2].

Primele date oficiale despre etniile din provinciile Monarhiei Habsburgice au fost publicate la mijlocul secolului al XIX-lea. Potrivit datelor statistice prezentate de Karl Czoernig (editor al Direcţiei statistice administrative din Viena), în 1850 în Bucovina locuiau 380 826 de persoane, dintre care 184 718 (48,5%) erau români, 142 682 (37,5%) – ruteni, 25 592 (6,7%) – germani, 11 856 (3,1%) – evrei, 5 586 (1,5%) – maghiari, 4 008 – polonezi, 2 300 – lipoveni, 2 240 – armeni şi 1 844 – cehi şi slovaci[3]. Karl Czoernig, însă, nu oferă şi informaţii mai detaliate despre populaţia Bucovinei pe districte sau localităţi, dar prezintă hotarul lingvistic româno-rutean şi enclavele rutene din Bucovina[4].

Istoricul Mihai-Ştefan Ceauşu prezintă date privind ponderea românilor, rutenilor şi germanilor din districtele Bucovinei, valabile pentru anul 1846, constatând următoarele: „În cele 12 districte judecătoreşti, în care era împărţită Bucovina, naţionalităţile ocupau următoarea pondere în ansamblul populaţiei: în districtele Cernăuţi şi Storojineţ, $^4/_5$ români şi $^1/_5$ germani şi ruteni; în Sadagura, $^1/_2$ români şi $^1/_2$ ruteni; districtele Zastavna, Coţmani, Vijniţa şi Vaşcăuţi erau locuite aproape în majoritate de ruteni; în districtele Suceava şi Câmpulung românii reprezentau mai mult de $^3/_5$, iar germanii şi rutenii ceva mai puţin de $^2/_5$ din totalul populaţiei; în districtele Gura Humorului, $^4/_5$ erau români şi $^1/_5$ ruteni, în Rădăuţi, $^3/_5$ români, $^1/_5$ germani şi $^1/_5$ ruteni şi, în fine, în districtul Siret, $^2/_5$ erau români, $^2/_5$ ucraineni şi $^1/_5$ germani”[5]. Astfel, potrivit acestui document, la mijlocul secolului al XIX-lea, românii mai constituiau încă circa 80% din populaţia districtelor Cernăuţi şi Storojineţ, iar în districtul Sadagura, din stânga Prutului, ponderea românilor şi rutenilor era aproximativ egală. În acelaşi timp, rutenii erau reprezentaţi în număr mare şi în celelalte districte din sudul Bucovinei.

Pentru perioada următoare, cele mai detaliate sunt datele statistice privind structura socială, confesională şi naţională a populaţiei din anii 1857 şi 1869, publicate de Camera de Comerţ şi Industrie din Cernăuţi. În 1857, în Bucovina locuiau 456 920 de persoane, inclusiv 202 655 (44,3%) români, 170 983 (37,4%) ruteni, 35 934 (7,9%) germani, 29 187 (6,4%) evrei, 7 282 (1,6%) maghiari, 3 055 lipoveni, 2 315 armeni, 1 120 cehi şi slovaci, precum şi 4 389 persoane de alte etnii, în principal polonezi[6]. Peste 12 ani, în 1869, Bucovina avea deja 511 964 de

[2] Ion Nistor, *Românii şi rutenii în Bucovina. Studiu istoric şi statistic*, Bucureşti, 1915, p. 147.

[3] Karl Czoernig, *Ethnographie der österreichischen Monarchie*, Wien, 1857, vol. I, p. 74–80.

[4] *Ibidem*, p. 52, 54.

[5] Mihai-Ştefan Ceauşu, *Evoluţii etno-demografice în Bucovina la sfârşitul sec. al XVIII-lea – începutul sec. al XIX-lea*, în „Codrul Cosminului”, Suceava, s. n., nr. 3–4, 1997–1998, p. 103.

[6] *Hauptbericht und Statistik der Handels- und Gewerbekammer des Herzogthums Bukowina nebst topographisch-statistischer Darstellung des Kammerbezirkes mit Schlusse des Jahres 1861*, Czernowitz, 186

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina” al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

locuitori, dintre care 209 116 (40,8%) erau români, 191 195 (37,3%) – ruteni, 47 754 (9,5%) – evrei, 41 065 (8%) – germani, 8 586 (1,7%) – maghiari, 6 719 (1,3%) – polonezi, 3 043 – lipoveni, 2 650 – cehi și slovaci, 1 710 – armeni și 126 – alte naționalități[7].

În 1857, în partea de nord a Bucovinei, românii constituiau circa 71–72% în districtele Cernăuți (rural) și Storojineț, 39,5% – în districtul Sadagura, situat în partea de nord a râului Prut, 34,8% – în orașul Cernăuți, 22,8% – în districtul Stănești. Ucrainenii (rutenii și huțanii) locuiau compact în nord-vestul Bucovinei și constituiau 98,8% în districtul Putila, aproape 90% în districtele Zastavna și Coțmani, 67,8% în Stănești, 65,5% în Vijnița, 41,3% în Sadagura, 22,4% în Cernăuți (rural), 17,3% în districtul Storojineț și 15,6% în orașul Cernăuți[8].

Comparativ cu anul 1857, în 1869 ponderea populației românești s-a redus cel mai mult în capitala Bucovinei și în districtele Cernăuți (rural), Storojineț și Siret. În 1869, locuiau la Cernăuți 33 884 persoane, dintre care 5 999 (17,7%) români și 5 831 (17,2%) ruteni. În districtul politic Cernăuți rural (împreună cu Sadagura) erau atunci 74 367 locuitori, inclusiv 28 315 (38,1%) români și 35 011 (47,1%) ruteni. Districtul Storojineț avea 54 344 locuitori, dintre care 27 127 (49,9%) români și 15 842 (29,1%) ruteni. În districtul Siret locuiau 46 929 persoane, românii constituind 14 339 (30,6%), iar rutenii – 14 881 (31,7%) din total. Totodată, în districtul Coțmani (cu Zastavna) locuiau doar 1 021 (1,3%) români, iar în districtul Vijnița (cu Putila) – 1 281 (2,6%) români[9].

Așadar, în anii '60–'70 ai secolului al XIX-lea, ponderea românilor din Bucovina s-a diminuat de la 48,5%, în 1850, la 40,8%, în 1869, în timp ce ponderea rutenilor s-a menținut la un nivel constant, de circa 37,4%. Diminuarea populației românești a fost cea mai însemnată în orașul Cernăuți și în districtele cu populație mixtă Cernăuți (rural), Siret și Storojineț din centrul Bucovinei, iar în districtele Coțmani și Vijnița minoritatea românească fusese aproape în întregime asimilată. Cauza principală a diminuării ponderii populației românești s-a datorat proceselor migraționiste din perioada respectivă, dar și asimilării etnice a minorității românești din nordul Bucovinei.

Recensământul populației din 1880

Începând cu anul 1880, recensămintele austriece au înregistrat etnia locuitorilor după criteriul limbii de comunicare. În Bucovina, marea majoritate a evreilor, indiferent dacă erau cetățeni austrieci sau străini, erau considerați drept vorbitori de limbă germană; toți lipovenii, deși vorbeau rusește, erau trecuți la limba de

[7] *Hauptbericht und Statistik über das Herzogthum Bukowina für die Periode 1862–1871* (în continuare se va cita *Hauptbericht und Statistik der Handels- und Gewerbekammer des Herzogthums Bukowina*), Lemberg, 1872, p. 65–67.

[8] *Ibidem*, p. 104–105.

[9] Constan

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

conversație ruteană; armenii catolici, în marea lor majoritate, se considerau vorbitori de limbă polonă, iar armenii orientali, care locuiau cu preponderență în sudul Bucovinei, se înscriau la limba de conversație română. În ceea ce-i privește pe țigani, ei acceptau limba de conversație a etniei majoritare din localitatea respectivă, dar erau și cazuri când țiganii din unele sate din zona populată compact de ucraineni se considerau vorbitori de limbă română.

Recensămintele austriece, organizate o dată la zece ani, înregistrau atât populația prezentă (anwesende), cât și cea pământeană (einheimische). Structura populației după sex și după confesiuni era calculată pentru populația prezentă, iar populația după limba de comunicare se referea la populația indigenă. Din această cauză, numărul populației după confesiuni nu corespunde cu cel după limba de comunicare. Cele mai mari diferențe se consemnau în localitățile urbane sau în satele unde erau staționați militari.

Comisia Centrală de Statistică a publicat rezultatele desfășurate ale recensământului din 1880 pentru Bucovina în 1885, la Viena. Pentru fiecare comună urbană sau rurală era indicat numărul caselor și al populației prezente, de gen masculin sau feminin. Informațiile după confesiuni și limba de comunicare erau incomplete și se refereau doar la catolici (inclusiv romano-catolici, greco-catolici și armeni catolici), ortodocși și mozaici, respectiv la locuitorii după limba de comunicare germană, română sau ruteană. La rubrica „alte confesiuni" erau incluși protestanții luterani și calvini, lipovenii și armenii gregorieni, iar la rubrica „alte limbi" erau cuprinși polonezii, maghiarii, slovacii. Locuitorii de pe domeniile marilor proprietari (Gutsgebiete) erau prezentați separat de cei din sate sau orașe. Marea majoritate a domeniilor aparțineau unei singure comune, dar erau și unele domenii, precum Hardeggthal sau Vicov din districtul Rădăuți, care cuprindeau suprafețe din mai multe comune. Domenii erau considerate și unele colonii germane din zona montană, precum Alexanderdorf și Katharinendorf (din comuna Berhomet pe Siret), sau Cârlibaba, Eisenau, Freudenthal, Iacobeni, Luisenthal și Pojorâta (din sud-vestul Bucovinei)[10].

Recensământul din 1880 conține informații detaliate despre numărul caselor și populației prezente nu numai din localitățile urbane, comunele rurale și marile domenii, dar și din diferite cătune sau grupuri de case din anumite sate, mai ales din zona montană. De exemplu, comuna Mihalcea era formată din șase sate (Mihalcea, Dubova, Perleva, Spasca, Ternanca și Voloca); Vatra Dornei cuprindea târgul cu același nume și cătunele (Weiler) Buliceni, Dorna-Șara, Gheorghiceni, Haș, Cabinești, Moroșeni, Pietros, Popeni și Rusca; comuna Breaza era constituită din satele Benia, Breaza, Cocoșul și Porcescul; Banila Moldovenească era formată din 12 cătune (Augustendorf, Dunavet, Hilcea, Hoiniceni, Coșciuia, Laurenca, Pantin, Plai, Poliani, Rivna, Solonet și Struhingiu). Seletinul, una dintre cele mai

[10] *Special Orts-Repertorien der im oesterreichischen Reichsrathe vertretenen Königreiche und Länder* (în continuare se va cita *Special Orts-Repertorien*, 1885), Bd. XIII, *Bukowina*, Wien, 1885, p. 1–26.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

mari comune după suprafață din Bucovina, era formată din 19 cătune[11]. Prezentarea denumirilor diferitor sate mici, cătune sau grupuri de case reprezintă o sursă documentară foarte valoroasă pentru cercetarea toponimiei localităților Bucovinei.

Tabelele recensământului respectiv conțin și informații valoroase despre parohii, școli sau alte instituții de menire socială sau culturală. În orașul Cernăuți, de exemplu, atunci existau două parohii și un capelanat ortodox, câte o parohie romano-catolică, greco-catolică, armeano-catolică și luterană, o universitate, un gimnaziu, o școală reală, alta de meserii, o școală normală pentru învățători și învățătoare, 12 școli primare, poștă, telegraf, cale ferată și erau staționați 998 de militari activi. Tot atunci, în orașul Suceava funcționau două parohii ortodoxe, câte o parohie romano-catolică, greco-catolică și armeano-catolică, un gimnaziu, două școli primare, poștă, telegraf, cale ferată[12].

Potrivit recensământului respectiv, în Bucovina existau atunci șapte orașe (Cernăuți, Câmpulung, Rădăuți, Siret, Suceava, Vașcăuți pe Ceremuș și Vijnița), patru suburbii urbane a capitalei Bucovinei (Caliceanca, Clocucica, Horecea și Roșa-Mănăstiriște) și patru suburbii ale orașului Suceava (Cut, Iţcanii Vechi, Șeptelici și Zamca), precum și zece târguri (Boian, Coțmani, Gura Humorului, Sadagura, Solca, Stăneștii de Jos pe Ceremuș, Storojineț, Usti Putila, Vatra Dornei și Zastavna). Cu excepția orașului Cernăuți, cele mai mari orașe erau Rădăuți (11 162 de locuitori), Suceava (10 104), Siret (7 240) și Câmpulung (5 534), iar cele mai populate târguri erau Boian (5 476), Storojineț (5 139) și Sadagura (5 019). În toată Bucovina au fost înregistrate atunci 113 784 de case, locuite de 571 671 de persoane (286 342 de gen masculin și 285 329 de gen feminin)[13].

Conform recensământului din 1880, din totalul de 571 671 de locuitori prezenți, 404 450 erau ortodocși, 82 036 catolici (63 691 romano-catolici, 17 589 greco-catolici și 756 armeni catolici), 67 418 mozaici, 14 199 protestanți (13 265 luterani și 934 calvini), 2 801 lipoveni, 686 armeni gregorieni și 81 de alte confesiuni[14]. În Bucovina nu exista o distincție clară între diferite confesiuni și etnii. Astfel, ucrainenii, germanii, maghiarii, armenii aparțineau diferitor confesiuni, iar principalele confesiuni, ca ortodoxă, romano-catolică și protestantă, cuprindeau pe reprezentanții mai multor etnii. Deoarece datele publicate sunt incomplete, pentru fiecare localitate se poate stabili exact doar numărul locuitorilor de confesiune catolică, ortodoxă și mozaică.

În orașul Cernăuți, împreună cu suburbiile Caliceanca, Clocucica, Horecea și Roșa-Mănăstiriște, au fost înregistrați 45 600 de locuitori prezenți, dar numai 44 600 de locuitori indigeni. Din totalul populației prezente, 19 261 (42,2%) erau

[11] *Ibidem*, p. 2, 5, 6, 13, 18.
[12] *Ibidem*, p. 1, 22.
[13] *Ibidem*, p. 26.
[14] Anton Zachar, *Die Ergebnisse der Volks- und Viehzählung vom 31 Dezember 1900 im Vergleich mit denen der Volks- und Viehzählung vom 31 Dezember 1880 und 1890 im Herzogtume Bukowina*, în *Mitteilungen des statistischen Landesamtes des Herzogtume Bukowina*, Bd. XI, Czernowitz, 190

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

catolici, 14 449 (31,7%) mozaici, numai 9 650 (21,2%) ortodocşi şi 2 240 (4,9%) de alte confesiuni, în principal luterani[15]. În alte districte din Bucovina, structura populaţiei după confesiuni era următoarea:

Populaţia Bucovinei, în 1880, după confesiuni[16]

Districtul	Total	Catolici	Ortodocşi	Mozaici	Alţii
Cernăuţi oraş	45 600	19 261	9 650	14 449	2 240
Cernăuţi rural	80 997	6 786	64 258	9 747	206
Câmpulung	38 702	5 425	27 730	2 694	2 853
Coţmani	81 087	5 045	69 758	6 222	62
Rădăuţi	81 410	14 571	57 554	5 222	4 063
Siret	49 804	11 891	29 897	4 592	3 424
Storojineţ	61 344	5 443	48 397	7 238	266
Suceava	76 210	10 354	55 082	6 837	3 937
Vijniţa	56 517	3 263	42 124	10 417	713
Total	**571 671**	**82 039**	**404 450**	**67 418**	**17 764**
		14,3%	**70,7%**	**11,8%**	**3,1%**

Structura populaţiei după confesiuni era cea mai diversă în localităţile urbane ale Bucovinei, pe când în zona rurală, marea majoritate a populaţiei era ortodoxă, cu excepţia satelor locuite de germani, maghiari, polonezi sau lipoveni. După calculele noastre, în şapte oraşe din Bucovina au fost înregistraţi 88 391 de locuitori prezenţi sau 15,5% din populaţia totală, dintre care 31 025 (35,1%) catolici, 30 259 (34,2%) mozaici, 23 707 (26,8%) ortodocşi şi 3 400 (3,8%) de alte confesiuni. Tot atunci, în zece târguri locuiau 36 258 de persoane, inclusiv 18 280 (50,4%) ortodocşi, 9 659 (26,6%) mozaici, 7 850 (21,6%) catolici şi 469 (1,3%) de alte confesiuni. Cei mai mulţi catolici (inclusiv greco-catolici şi armeni catolici) locuiau atunci în oraşele Cernăuţi (19 261), Rădăuţi (4 282), Suceava (3 038) şi Siret (2 224), iar cele mai importante comunităţi mozaice existau la Cernăuţi (14 449), Sadagura (3 964), Vijniţa (3 847), Suceava (3 750), Rădăuţi (3 452) şi Siret (3 122). La Vijniţa şi Sadagura, populaţia evreiască constituia 89%, respectiv 79% din totalul populaţiei[17].

Comparativ cu recensământul din 1869, cele mai mari modificări s-au consemnat în structura etnică a populaţiei Bucovinei. În 1880, din totalul de 568 453 de locuitori, consideraţi indigeni, 239 690 (42,1%) s-au declarat vorbitori de limbă ruteană, 190 005 (33,4%) de română, 108 820 (19,1%) de germană, 18 251 (3,2%) de polonă, 9 887 (1,7%) de maghiară, 1 738 de cehă cu slovacă şi 62 de alte limbi[18]. Recensământul din 1880 a constatat o modificare bruscă, mai ales la românii şi rutenii din Bucovina. Sate întregi, mai ales din apropierea oraşelor

[15] *Special Orts-Repertorien*, 1885, p. 1.
[16] *Ibidem*, p. 26.
[17] *Ibidem*, p. 1, 3–4, 12, 15, 21, 25–26.
[18] Leopold Waber, *Die zahlenmäßige Entwicklung der Völker Österreichs*, în *Statistische Monatschrift*, 41

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Cernăuți, Storojineț și Siret, care încă în 1869 erau considerate ca fiind populate în majoritate de români, în 1880 au fost apreciate drept sate ucrainene. Structura populației pe districte era următoarea:

Populația Bucovinei, în 1880, după limba de comunicare[19]

Districtul	Total	Germană	Română	Ruteană	Altele
Cernăuți oraș	44 600	22 720	6 431	8 232	7 217
Cernăuți rural	80 688	10 564	16 101	51 839	2 184
Câmpulung	38 108	9 875	21 944	6 070	219
Coțmani	81 002	6 064	525	72 626	1 787
Rădăuți	81 272	17 336	52 288	7 003	4 645
Siret	49 573	8 296	14 804	18 827	7 646
Storojineț	61 251	7 682	29 388	22 919	1 262
Suceava	75 487	15 485	48 356	8 101	3 545
Vijnița	56 472	10 798	168	44 073	1 433
Total	**568 453**	**108 820**	**190 005**	**239 690**	**29 938**
		19,1%	**33,4%**	**42,1%**	**5,3%**

După cum se poate constata și din acest tabel, populația românească era dominantă în districtele Câmpulung, Rădăuți și Suceava din sudul Bucovinei, iar ucrainenii erau majoritari în Coțmani, Vijnița și în partea de nord a districtului Cernăuți rural, din nord-vestul provinciei. În două districte din partea centrală a Bucovinei, nicio naționalitate nu avea o majoritate covârșitoare. Astfel, în Storojineț, 48% din locuitori erau români, față de 37,4% ruteni, iar în districtul Siret, rutenii constituiau 38% și românii – 29,9% din totalul populației.

Totuși, în sudul Bucovinei existau mai multe sate cu populație majoritar ucraineană, dar și în mai multe sate din nord-vestul Bucovinei încă mai locuiau minorități importante românești. Potrivit recensământului respectiv, rutenii erau majoritari în satele Argel, Breaza, Cârlibaba, Ciumârna, Frasin, Gemene, Ostra, Rușii Moldoviței și Rus pe Boul, toate situate în zona muntoasă din districtul Câmpulung, dar și în câteva sate din districtul Suceava (Găureni, Hatna, Călinești Ienache, Călinești Cuparencu, Măreței). Un număr mare de locuitori, vorbitori de limba ruteană, a mai fost consemnat în satele Cacica, Clit, Danila, Ipotești, Milișeuții de Sus, Mitocul Dragomirnei, Pătrăuți, dar și în orașele Rădăuți și Suceava[20]. Totodată, în nord-vestul Bucovinei au mai fost înregistrate comunități importante de români la Cernauca (188 de persoane), Hlinița (172), Verbăuți (134), Piedecăuți (120), Berhomet pe Siret (108), Nepolocăuți (80), Stăneștii de Jos pe Ceremuș (51) etc.[21]. În toate satele menționate, însă, românii erau minoritari, iar în următoarele decenii și această minoritate va fi asimilată.

[19] *Special Orts-Repertorien*, 1885, p. 26.
[20] *Ibidem*, p. 5–7, 12, 14, 21–22.
[21] *Ibidem*.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

De remarcat că, în mai multe sate, situate la nord-vest de Storojineț, un număr mare de locuitori s-au declarat români. Astfel, românii erau încă majoritari la Banila Moldovenească (1 839 români, față de 667 ruteni), Davideni (1 024, față de 272) și chiar la Comarești (542 români și 446 ruteni). În alte câteva sate din această zonă, românii constituiau încă o minoritate importantă: la Jadova erau 707 români, față de 1 534 ruteni; la Panca – 440 români și 1 212 ruteni; la Căbești – 228 români și 496 ruteni; la Costești – 218 români și 1 700 ruteni. În următoarele decenii, în toate satele respective s-a produs o diminuare importantă a ponderii populației românești. Tot atunci, târgul Storojineț era locuit de 5 115 de locuitori, inclusiv 2 014 români, 1 993 germani și evrei, 790 ruteni și 318 persoane de alte etnii. Totodată, la Huta Veche au fost înregistrați 893 de locuitori, dintre care 879 români și numai 14 germani, ceea ce nu corespunde realității, fiindcă acest sat era locuit în majoritate de germani[22]. În același timp, în câteva sate mari de lângă Cernăuți, precum Ceahor, Corovia, Cuciurul Mare sau Mihalcea, au fost înregistrați mai mulți ruteni decât români[23].

Structura etnică a populației era diferită în localitățile urbane, unde domina populația vorbitoare de limbă germană. Astfel, în șapte orașe din Bucovina locuiau 86 715 locuitori, considerați indigeni, dintre care 46 781 (53,9%) se considerau vorbitori de limbă germană, 16 381 (18,9%) erau români, 14 094 (16,2%) – ruteni și 9 459 (10,9%) – alte naționalități, în majoritate polonezi. La Cernăuți, împreună cu suburbiile urbane, din totalul de 44 600 de locuitori, 22 720 erau germani (inclusiv evrei), 8 232 – ruteni, 6 431 – români și 7 217 – alte etnii. În zece târguri din Bucovina locuiau atunci 35 754 de persoane, inclusiv 12 932 (36,2%) vorbitori de germană, 10 852 (30,3%) ruteni, 9 861 (27,6%) români și 2 109 (27,6%) de alte naționalități. Germanii și evreii constituiau mai mult de jumătate din populație în toate orașele mari, dar și în târgul Gura Humorului. Peste 50% dintre locuitori erau români doar în orașul Câmpulung și în târgurile Boian, Solca și Vatra Dornei. Localitățile urbane din nord-vestul Bucovinei (Coțmani, Stăneștii de Jos, Vașcăuți, Zastavna) erau populate în majoritate de ucraineni.

Populația Bucovinei în 1890

La sfârșitul anului 1890, a fost organizat un nou recensământ al populației în toate provinciile Monarhiei Austro-Ungare. Rezultatele detaliate ale acestui recensământ au fost publicate în 1894, la Viena. Tabelele statistice conțin aproximativ aceleași informații ca și pentru recensământul precedent. Pentru fiecare localitate se indica numărul caselor, al populației prezente, după sex și confesiuni, și al populației indigene, după limba de comunicare. Ca și pentru recensământul precedent, pentru fiecare localitate era prezentat numărul locuitorilor de confesiune catolică, ortodoxă și mozaică, respectiv al persoanelor

[22] *Ibidem*, p. 17–19.
[23] *Ibidem*

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

care recunoșteau germana, româna sau ruteana drept limbă de comunicare. La rubrica „alte confesiuni" erau incluși protestanții luterani și calvini, lipovenii și armenii gregorieni, iar la rubrica „alte limbi" erau cuprinși și locuitorii de naționalitate poloneză sau maghiară[24].

Tabelele statistice ale recensământului din 1890 conțin și unele precizări foarte valoroase. În subsolul tabelelor sunt prezentate informații suplimentare, pentru diferite localități, despre numărul locuitorilor de confesiune greco-catolică, armeano-catolică, protestantă sau lipoveană, respectiv al persoanelor după limba de comunicare poloneză sau maghiară. Deși aceste precizări erau incomplete și nu cuprindeau familiile sau persoanele izolate din anumite localități, de confesiunile sau naționalitățile respective, totuși aceste detalii permit reconstituirea mai exactă a structurii confesionale și lingvistice pentru majoritatea orașelor și satelor Bucovinei.

Statisticile din 1890 conțin, de asemenea, informații despre numărul caselor și al persoanelor prezente din diferite sate mai mici sau părți de sate (Dorftheile), cătune (Riede, Rotte sau Weiler), colonii și de pe domeniile marilor proprietari. Aceste informații sunt chiar mai complete și mai detaliate decât în 1880, iar numărul cătunelor este foarte mare, mai ales în zona muntoasă a Bucovinei. Recensământul respectiv conține informații despre numărul parohiilor, școlilor sau a altor instituții de menire socială sau culturală, din diferite localități.

Comparativ cu 1880, recensământul din 1890 conține o precizare valoroasă despre suprafața tuturor comunelor urbane și rurale, precum și a domeniilor funciare, în km^2. Potrivit informațiilor respective, comunele cu cele mai mari suprafețe din Bucovina erau Șipot pe Suceava (263,29 km^2), Fundul Moldovei (246,1 km^2), Rușii Moldoviței (227,18 km^2), Dorna Candrenilor (217,69 km^2), Vatra Dornei (169,89 km^2), Vama (143,66 km^2), Câmpulung (139,07 km^2), Putna (116,06 km^2), Seletin (111,7 km^2), Mănăstirea Humorului (110,34 km^2), Cuciurul Mare (106,17 km^2), iar cele mai mari domenii funciare erau Isvor (225,32 km^2), Berhomet pe Siret (200,45 km^2), Solca (136,47 km^2), Marginea (95,04 km^2), Hardeggthal (87,12 km^2), Putila (80,8 km^2) etc.[25]. Concomitent, satele cu cele mai mici suprafețe erau situate în zona de șes din nordul și estul Bucovinei. Mai multe sate, precum Bănceşti, Botușenița, Buneşti, Chilișeni, Găureni, Gropana, Iţcani-Gară, Lisaura, Malatineț, Mușenița, Securiceni, Vitleuca, Zeleneu ș.a., aveau maximal o suprafață de 2–3 km^2, dar în multe cazuri domeniile din satele respective erau mult mai mari. Târgul Sadagura avea o suprafață de doar 1,98 km^2, dar era locuit de 5 016 locuitori[26].

În 1890, orașul Cernăuți, împreună cu suburbiile Caliceanca, Clocucica, Horecea, Mănăsterişte și Roșa, avea o suprafață de 57,65 km^2. În capitala

[24] *Special Ortsrepertorien der im österreichische Reihsrathe vertretenen Königreiche und Länder*, Bd. XIII, *Bukowina* (în continuare se va cita *Special Ortsrepertorien*, 1894), Wien 1894, p. 1–42.

[25] *Ibidem*, p. 2, 6, 8–10, 17–21, 30, 38, 41.

[26] *Ibidem*.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Bucovinei existau atunci 5 006 clădiri şi case, inclusiv 2 352 în partea centrală a oraşului şi 2 654 în cele cinci suburbii, care erau locuite de 54 171 de persoane, dintre care 27 268 de gen masculin şi 26 903 de gen feminin. La Cernăuţi se aflau atunci 2 174 de militari activi, inclusiv 1 956 în partea centrală a oraşului şi 218 în suburbia Roşa[27].

Potrivit recensământului din 1890, în Bucovina erau atunci numai cinci oraşe (Cernăuţi, Câmpulung, Rădăuţi, Siret şi Suceava), nouă suburbii (cinci în Cernăuţi şi patru în Suceava) şi 17 târguri. Comparativ cu 1880, fostele oraşe Vaşcăuţi şi Vijniţa acum erau târguri, iar fostul târg Usti-Putila acum era considerat sat, în schimb şase foste sate (Berhomet pe Siret, Cacica, Ciudei, Hliboca, Jadova şi Vama) acum erau considerate târguri.

În 1890, în Bucovina au fost înregistrate 646 591 de persoane prezente, dintre care 450 773 ortodocşi, 92 946 catolici (inclusiv 72 389 romano-catolici, 19 810 greco-catolici şi 747 armeni catolici), 82 717 mozaici, 16 344 protestanţi (15 868 luterani şi 476 calvini), 3 213 lipoveni, 546 armeni gregorieni şi 52 de alte confesiuni[28]. Structura confesională a populaţiei în diferite districte era următoarea:

Populaţia Bucovinei, în 1890, după confesiuni[29]

Districtul	Total	Catolici	Ortodocşi	Mozaici	Protestanţi	Lipoveni	Alţii
Cernăuţi oraş	54 171	21 614	12 431	17 359	2 713	–	54
Cernăuţi rural	91 237	8 554	71 711	10 822	50	–	100
Câmpulung	45 832	6 536	31 204	4 630	3 406	–	56
Coţmani	90 042	5 456	76 529	7 974	64	–	19
Rădăuţi	92 554	16 415	64 906	7 285	3 759	–	189
Siret	54 124	11 775	33 364	4 996	1 719	2 195	75
Storojineţ	70 641	7 222	53 656	9 089	610	–	64
Suceava	83 250	11 321	59 938	7 782	3 130	522	557
Vijniţa	64 740	4 053	47 034	12 780	497	294	82
Total	**646591**	**92 946**	**450 773**	**82 717**	**15 948**	**3 011**	**1196***
		14,4%	**69,7%**	**12,8%**	**2,5%**	**0,5%**	**0,2%**

* Inclusiv 546 de armeni ortodocşi, dar şi 396 de protestanţi cu 202 lipoveni, care locuiau izolaţi în diferite sate.

În perioada 1880–1890, s-a diminuat ponderea populaţiei ortodoxe (de la 70,7% la 69,7%), dar a crescut cea a mozaicilor (de la 11,8% la 12,8%), pe când ponderea locuitorilor catolici, protestanţi şi lipoveni s-a păstrat la aproximativ acelaşi nivel. În acest interval s-a micşorat numărul armenilor catolici (de la 756 la 747), al armenilor ortodocşi (de la 686 la 546), dar mai ales al protestanţilor calvini (de la 934 la 476)[30].

[27] *Ibidem*, p. 1.
[28] Constantin Ungureanu, *op. cit.*, p. 252.
[29] *Special Ortsrepertorien*, 1894, p. 42.
[30] Constar

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Aproape toți armenii catolici din Bucovina erau veniți din Galiția și erau vorbitori de limbă polonă. Marea lor majoritate locuiau în partea de nord a Bucovinei, în principal în orașul Cernăuți. Treptat ei s-au asimilat etnic și lingvistic, identificându-se cu națiunea polonă și religia catolică. Armenii ortodocși locuiau mai mult în sudul Bucovinei, în principal în orașul Suceava. Ei se identificau tot mai mult cu națiunea română și religia ortodoxă. Cât privește protestanții calvini, aproape toți erau de naționalitate maghiară și locuiau în principal la Andreasfalva. Emigrarea unui număr mare de maghiari, în 1883, inclusiv și de confesiune protestantă, a fost cauza principală a reducerii la jumătate a credincioșilor calviniști, în perioada 1880–1890.

Toți protestanții luterani erau de naționalitate germană și locuiau fie în coloniile de țărani din sudul Bucovinei, înființate încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea (Arbore, Bădeuți, Frătăuții Vechi, Ilișești, Iţcanii Noi, Milișeuți, Satul Mare, Tereblecea), fie în coloniile de mineri din sud-vestul provinciei (Freudenthal, Eisenau, Iacobeni, Louisenthal, Pojorâta). Un număr mai mic de luterani locuiau în comunitățile mai noi, înființate în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în partea de nord a Bucovinei (în coloniile Alexanderdorf și Katharinendorf de lângă Berhomet pe Siret sau în târgurile Hliboca, Jadova, Stăneștii de Jos și Storojineț). Comunități importante de germani luterani existau, de asemenea, în orașele Cernăuți (în special în suburbia Roșa), Rădăuți și Suceava[31]. Lipovenii locuiau aproape exclusiv în patru sate – la Climăuți, Fântâna Albă, Lipoveni (lângă Suceava) și Lipoveni (pe teritoriul comunei Lucavăț pe Siret, din nordul Bucovinei)[32].

Principalele orașe din Bucovina erau locuite de catolici, mozaici și ortodocși. Potrivit calculelor noastre, în cinci orașe au fost înregistrați 90 848 de locuitori prezenți, dintre care 33 110 (36,4%) catolici, 29 524 (32,5%) mozaici, 24 390 (26,8%) ortodocși, 3 294 (3,6%) protestanți, 53 lipoveni și 477 de alte confesiuni. În 1890, orașul Cernăuți era locuit de 54 171 de persoane, inclusiv 38 179 în partea centrală a orașului și 15 992 în suburbii, dintre care 21 614 (39,9%) catolici, 17 359 (32%) mozaici, 12 431 (22,9%) ortodocși, 2.713 (5%) protestanți și 54 de alte confesiuni[33].

Potrivit recensământului din 1890, în Bucovina locuiau 642 495 de persoane indigene, adică cu peste patru mii mai puține decât locuitori prezenți, dintre care, după limba de comunicare, 268 367 (41,8%) erau ruteni, 208 301 (32,4%) români, 133 501 (20,8%) germani, 23 604 (3,7%) polonezi, 8 139 (1,3%) maghiari, 536 cehi cu slovaci și 47 de alte naționalități[34]. Structura lingvistică a populației în diferite districte era următoarea:

[31] *Special Ortsrepertorien*, 1894, p. 1, 7, 10–11, 16–17, 21–23, 26–27, 29–30, 32–33, 41.
[32] *Ibidem*, p. 22–23, 32, 39.
[33] *Ibidem*, p. 1.
[34] Leopol

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Populaţia Bucovinei, în 1890, după limba de comunicare

Districtul	Total	Germană	Română	Ruteană	Poloană	Maghiară	Altele
Cernăuţi oraş	53 008	27 192	7 624	10 384	7 610	27	171
Cernăuţi rural	90 845	12 984	19 918	55 162	2 687	7	87
Câmpulung	44 895	12 764	25 753	5 888	388	–	102
Coţmani	89 929	8 224	93	79 638	1 807	–	167
Rădăuţi	91 901	20 687	58 080	8 837	2 265	1 838	194
Siret	53 972	9 101	14 608	22 849	1 746	5 541	127
Storojineţ	70 573	11 291	30 670	26 584	1 791	–	237
Suceava	82 719	17 695	51 387	10 137	2 657	708	135
Vijniţa	64 653	13 563	168	48 888	1 938	–	96
Total	**642495**	**133 501**	**208 301**	**268 367**	**22 889**	**8 121**	**1 316***
		20,8%	**32,4%**	**41,8%**	**3,6%**	**1,3%**	**0,2%**

* Inclusiv 536 de cehi şi slovaci, dar şi 715 polonezi cu 18 maghiari, care locuiau izolaţi în diferite sate.

În intervalul 1880–1890, a crescut semnificativ ponderea locuitorilor care se considerau vorbitori de limbă germană (de la 19,1% la 20,8%) şi poloneză (de la 3,2% la 3,7%), dar s-a diminuat proporţia locuitorilor români (de la 33,4% la 32,4%), ruteni (de la 42,2% la 41,8%) şi maghiari (de la 1,7% la 1,3%). În acelaşi timp, numărul locuitorilor, care se considerau vorbitori de limbă cehă ori slovacă, s-a redus de la 1 738 la numai 536 de persoane. Această diminuare se explică prin polonizarea treptată a coloniştilor slovaci, în special din satele Pleş, Poiana Micului, Solonţul Nou, dar şi din alte localităţi.

În 1890, locuiau în Bucovina doar 8 139 de maghiari, faţă de 9 887 în 1880, adică timp de un deceniu numărul locuitorilor de naţionalitate maghiară s-a redus cu 1 748 de persoane. Această scădere se explică prin emigrarea în Ungaria, în 1883, a 1 058 de familii sau 3 460 de locuitori maghiari, din toate cele cinci sate din Bucovina, locuite compact de reprezentanţii acestei naţionalităţi. Deşi, ulterior, circa 400 de familii de maghiari s-au reîntors în Bucovina, totuşi o perioadă îndelungată nu s-a atins nivelul numeric din 1880[35]. Cauza principală a emigrărilor era lipsa acută de pământ.

În deceniul dintre cele două recensăminte a continuat asimilarea etnică şi lingvistică a minorităţii româneşti din nord-vestul Bucovinei, dar şi din districtele cu populaţie mixtă Siret şi Storojineţ. Astfel, în 1890, în districtul Coţmani s-au mai declarat doar 93 de români, faţă de 525, în 1880. În districtul Siret locuiau atunci cu 200 de români mai puţini decât cu zece ani în urmă, pe când numărul ucrainenilor din acest district crescuse cu circa 4 000 de persoane. Şi în districtul Storojineţ, proporţia populaţiei româneşti s-a diminuat timp de un deceniu, de la 48%, la 43,5%. În această perioadă, românii practic au dispărut din satele cu

[35] Constan

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

populație mixtă Căbești, Comarești, Jadova, Panca, iar la Banila Moldovenească numărul ucrainenilor a crescut, de la 667, la 1 441. În schimb, la Costești au fost înregistrați 1 193 de români și numai 925 de ruteni[36]. Totodată, în două sate mari de lângă Cernăuți, la Ceahor și Corovia, a fost înregistrat aproape același număr de români și ruteni. Statisticile pentru satul românesc Țureni sunt probabil greșite, acolo fiind consemnați 857 de locuitori, dintre care 617 ruteni și numai 75 de români[37].

În schimb, în districtele din sudul Bucovinei, satele locuite de ruteni se asimilau mult mai lent, ba dimpotrivă, unele sate mixte continuau să se ucrainizeze. Astfel, în perioada 1880–1890, numărul ucrainenilor a crescut în mai multe sate cu populație mixtă din districtul Suceava, precum Danila, Găureni, Hatna, Măreței, Mitocul Dragomirnei. Chiar și în orașul Suceava, în intervalul respectiv, numărul ucrainenilor a crescut cu circa 200 de persoane, iar cel al românilor s-a micșorat cu peste 200 de persoane. În câteva sate din sud-estul Bucovinei chiar s-a produs o inversare a structurii etnice a populației. Astfel, în 1880, la Ipotești au fost înregistrați 1 151 români și numai 208 ruteni, iar peste un deceniu – numai zece români și 1 491 ruteni; la Șerbăuți, numărul românilor s-a redus de la 1 205, la numai 49 de persoane, iar numărul rutenilor a crescut, de la 236, la 1 433; satul Milișeuții de Sus avea, în 1880, 1 466 români și 723 ruteni, iar peste un deceniu – numai 571 români și 1 712 ruteni; la Slobozia Milișeuți, numărul românilor s-a diminuat de la 290 la 44, iar cel al rutenilor a crescut de la 98 la 390[38]. De remarcat că, în majoritatea satelor respective au fost înființate inițial școli primare cu limba ucraineană de instruire, deși românii au revendicat deschiderea măcar a unor clase paralele românești.

În principalele localități urbane, peste jumătate dintre locuitori erau germani și evrei. Cele cinci orașe bucovinene erau populate atunci de 89 093 de persoane, considerate indigene, dintre care 48 197 (54,1%) se considerau vorbitoare de limbă germană, 17 933 (20,1%) erau români, 13 251 (14,9%) ruteni, 9 424 (10,6%) polonezi, 58 maghiari și 230 de alte naționalități.

Populația Bucovinei în 1900

Peste exact zece ani, la 31 decembrie 1900, a fost organizat un nou recensământ al populației în toate provinciile Monarhiei Austro-Ungare. Rezultatele detaliate ale acestui recensământ, pentru Bucovina, au fost publicate în 1907, la Viena. Comparativ cu recensămintele anterioare, statisticile pentru anul 1900 sunt mult mai desfășurate și conțin informații noi despre fiecare localitate din

[36] *Special Ortsrepertorien*, 1894, p. 25, 27–28.
[37] *Ibidem*, p. 1–3.
[38] *Special* p. 17, 23, 31–33.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Bucovina. Pentru a se câştiga spaţiu în tabele şi text, au fost utilizate diferite simboluri pentru oraşe, târguri, suburbii, comune, localităţi cadastrare, sate, colonii, părţi din sate, grupuri de case sau case izolate, cătune, domenii şi chiar pentru întreprinderi industriale, hoteluri, mori sau case de vânătoare. De asemenea, parohiile, mănăstirile ori bisericile diferitor comunităţi religioase, instituţiile şcolare, administrative, financiare sau de menire socială erau evidenţiate cu anumite simboluri[39]. Aceste informaţii valoroase permit identificarea exactă, pentru fiecare localitate, a tuturor instituţiilor de menire administrativă, economică, socială sau culturală.

Recensământul din 1900 conţine şi alte informaţii valoroase, precum structura terenurilor sau numărul animalelor domestice din fiecare localitate cadastrară. Suprafaţa totală a fiecărei localităţi şi a diferitor terenuri este prezentată în hectare. Potrivit sursei respective, în 1900 în Bucovina existau 18 districte de impozitare (Steuerbezirken) şi 331 de localităţi cadastrare. Suprafaţa totală a Bucovinei era de 1 044 204 hectare, dintre care 1 008 472 hectare impozitabile, inclusiv 451 230 (44,7%) păduri, 288 184 (28,6%) terenuri arabile, 131 758 (13,1%) pajişti, 129 179 (12,8%) păşuni şi munţi, 8 078 (0,8%) grădini şi 43 hectare de viţă de vie. În Bucovina fiinţau atunci 300 de mari proprietăţi funciare, cele mai multe în districtele din nordul şi estul provinciei, şi funcţionau 53 de fabrici agricole, inclusiv 18 în districtul Storojineţ şi zece în Rădăuţi. Populaţia Bucovinei dispunea atunci de 241 422 de vite mari cornute, 183 344 de porci, 147 739 de oi şi 60 791 de cai[40].

În 1900, erau în Bucovina nouă oraşe. Între timp, localităţile Coţmani, Gura Humorului, Storojineţ şi Vijniţa, care în 1890 erau considerate târguri, acum deveniseră oraşe. În acelaşi timp, fostele târguri Berhomet pe Siret, Cacica, Ciudei, Hliboca, Jadova, Stăneştii de Jos pe Ceremuş şi Vama, în 1900, erau considerate sate. În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, s-a modificat şi împărţirea administrativă a Bucovinei. Districtele judecătoreşti Solca şi Gura Humorului au fost separate de la districtele Rădăuţi, respectiv Suceava, şi au constituit noul district Gura Humorului.

În 1900, în Bucovina au fost înregistrate 142 933 de case, locuite de 730 195 de persoane, inclusiv 366 657 de gen masculin şi 363 538 de gen feminin. După structura confesională, 500 262 (68,5%) erau ortodocşi, 110 483 (15,1%) catolici, inclusiv 86 656 romano-catolici, 23 388 greco-catolici şi 439 de armeni catolici, 96 150 (13,2%) mozaici, 19 272 (2,6%) protestanţi, dintre care 18 383 luterani şi 889 calvini, 3 544 (0,5%) lipoveni, 381 de armeni ortodocşi şi 103 de alte confesiuni. În diferite districte, populaţia după confesiuni era repartizată astfel:

[39] *Gemeindelexikon der im Reichsrate vertretenen Königreiche und Länder. Bearbeitet auf Grund der Ergebnisse der Volkszählung vom 31 Dezember 1900* (în continuare se va cita *Gemeindelexikon*), Bd. XIII, *Bukowina*, Wien, 1907, p. X.

[40] *Ibidem*.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Populația Bucovinei, în 1900, după confesiuni[41]

Districtul	Total	Catolici	Ortodocși	Mozaici	Protestanți	Lipoveni	Alții
Cernăuți oraș	67 622	26 780	15 621	21 587	3 546	27	61
Cernăuți rural	99 438	9 467	78 184	11 319	451	6	11
Gura Humorului	55 741	11 395	38 433	3 151	2 682	12	68
Câmpulung	55 688	9 835	35 337	6 441	4 031	23	21
Coțmani	94 633	5 867	79 980	8 674	105	–	7
Rădăuți	82 152	13 680	56 066	8 594	3 721	58	33
Siret	60 743	13 069	38 196	5 192	1 879	2 353	54
Storojineț	80 100	9 368	59 459	10 403	839	27	4
Suceava	62 447	6 360	47 157	6 787	1 290	630	223
Vijnița	71 631	4 662	51 829	14 002	728	408	2
Total	**730 195**	**110 483**	**500 262**	**96 150**	**19 272**	**3 544**	**484**
		15,1%	**68,5%**	**13,2%**	**2,6%**	**0,5%**	

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, a continuat tendința de diminuare a ponderii populației ortodoxe (de la 69,7%, în 1880, la 68,5%, în 1900) și de creștere a proporției locuitorilor de confesiune catolică (de la 14,4% la 15,1%) și mozaică (de la 12,8% la 13,2%). A continuat, de asemenea, să se micșoreze numărul armenilor catolici și gregorieni. Din totalul de 439 armeni catolici, 240 locuiau la Cernăuți și 73 la Suceava, iar din 381 de armeni ortodocși, 180 trăiau la Suceava, 35 în capitala Bucovinei, 28 la Gura Humorului[42]. În schimb, numărul protestanților calviniști a crescut semnificativ în intervalul respectiv, de la 476, în 1890, la 889 de persoane, în 1900. Totuși, în singura comunitate calvinistă de la Andreasfalva locuiau atunci doar 323 de persoane de această credință. În 1900, aproape jumătate dintre credincioșii calviniști erau militari, staționați temporar în Bucovina. Cei mai mulți militari calvini au fost înregistrați la Jucica Nouă (167), în orașul Cernăuți (128) și în suburbia Roșa (85)[43].

Potrivit calculelor noastre, nouă orașe din Bucovina erau populate de 129 542 de persoane, dintre care 44 182 (34,1%) erau mozaici, 43 860 (33,9%) catolici, 36 485 (28,2%) ortodocși, 4 524 (3,5%) protestanți, 166 lipoveni și 325 de alte confesiuni. Capitala Bucovinei, împreună cu suburbiile, era locuită de 67 622 de persoane, inclusiv 26 780 (39,6%) catolici (18 656 romano-catolici, 7 884 greco-catolici și 240 de armeni catolici), 21 587 (31,9%) mozaici, 15 621 (23,1%) ortodocși, 3 546 protestanți (3 307 luterani și 239 calvini), 27 lipoveni și 61 de alte confesiuni. În orașul Cernăuți erau staționați atunci 2 965 de militari activi (2 765 în partea centrală a orașului și 200 în suburbia Roșa), dintre care 1 210 ortodocși, 810 romano-catolici, 379 greco-catolici, 238 mozaici, 213 calvini, 107 luterani și opt de alte confesiuni[44].

[41] *Ibidem*, p. 100.
[42] *Ibidem*, p. 2, 16, 80.
[43] *Ibidem*, p. 2, 14, 42.
[44] *Ibidem*.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

În 1900, în Bucovina au fost înregistrate 723 504 de persoane indigene, cu 6 691 mai puține decât locuitorii prezenți. Din totalul acestor locuitori, 297 798 (41,2%) se considerau vorbitori de limbă ruteană, 229 018 (31,6%) de română, 159 486 (22%) de germană, 26 857 (3,7%) erau polonezi, 9 516 (1,3%) maghiari, 596 cehi și slovaci, 119 italieni, 108 sloveni și șase sârbo-croați[45]. Componența lingvistică a populației din diferite districte era următoarea:

Populația Bucovinei, în 1900, după limba de comunicare[46]

Districtul	Total	Germană	Română	Ruteană	Poloană	Maghiară	Altele
Cernăuți oraș	65 767	34 441	9 400	13 030	8 601	37	258
Cernăuți rural	98 282	13 395	23 184	58 378	3 301	2	22
Gura Humorului	55 492	12 194	38 427	1 472	2 665	702	32
Câmpulung	53 853	16 843	28 205	7 342	1 159	8	296
Coțmani	94 524	9 167	129	83 419	1 757	–	52
Rădăuți	81 602	21 493	47 919	8 864	1 006	2 226	94
Siret	60 499	10 012	16 171	26 155	1 754	6 396	11
Storojineț	79 992	15 219	28 030	34 308	2 403	–	32
Suceava	61 940	11 549	37 252	11 269	1 702	145	23
Vijnița	71 553	15 173	301	53 561	2 508		10
Total	**723 504**	**159 486**	**229 018**	**297 798**	**26 856**	**9 516**	**830**
		22%	**31,6%**	**41,2%**	**3,7%**	**1,3%**	**0,2%**

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, a continuat tendința, consemnată și în deceniul anterior, de diminuare a ponderii populației românești (de la 32,4%, în 1890, la 31,6%, în 1900) și rutene (de la 41,8% la 41,2%), și de creștere a proporției locuitorilor, care se considerau vorbitori de limbă germană (de la 20,8% la 22%). Orașele bucovinene erau locuite în majoritate de germani și evrei. Din cei 126 718 locuitori indigeni, câți au fost înregistrați în nouă orașe, 69 281 (54,7%) se considerau vorbitori de limbă germană, 24 556 (19,4%) erau români, 21 236 (16,8%) – ucraineni, 11 231 (8,9%) – polonezi, restul de alte naționalități. Indigeni se considerau acei locuitori care trăiau permanent într-o localitate, chiar dacă erau născuți în afara hotarelor Bucovinei. Astfel, în 1900, din 65 767 de locuitori cu trai permanent în orașul Cernăuți, 50 926 erau născuți în Bucovina, 12 008 erau originari din Galiția (inclusiv 6 051 vorbitori de limbă germană, 3 407 polonezi, 2 504 ruteni, 42 români), 1 589 din alte provincii austriece și 1 244 de peste hotare[47].

[45] Leopold Waber, *op. cit.*, p. 706–707.
[46] *Gemeindelexikon*, p. 100.
[47] Consta

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Recensămintele din 1880, 1890 și 1900 au făcut o separare între orașe, târguri și sate, pe de o parte, și așa numitele „Gutsgebiete", adică domenii sau moșii. După calculele lui Radu Grigorovici, în 1900, domeniile ocupau 33% din teritoriul Bucovinei, dar cuprindeau numai 3,8% din totalul populației. Excepție constituiau numai domeniile cu caracter industrial și de minerit din zona Vatra Dornei și Câmpulung, care aveau o suprafață mică și un număr mare de populație. În 1900, 75,95% din totalul populației locuia la sate, 20,25% în orașe și târguri, și 3,8% pe domenii. La sate predominau ucrainenii, cu 48,33% și românii, cu 35,42%, în schimb ei erau mult mai puțini în localitățile urbane și pe domenii. Dimpotrivă, ponderea germanilor, evreilor și polonezilor era mai mare în orașe și pe domenii decât în sate. Germanii constituiau aproape $^1/_3$ din populația domeniilor (datorită și faptului că multe colonii erau considerate drept domenii), în schimb evreii constituiau peste $^1/_3$ din populația urbană a Bucovinei[48].

Potrivit unei statistici realizate de Norbert Zimmer, în 1900, locuiau în Bucovina 69 916 etnici germani, dintre care numai 5 131 (7,3% din total) în districtele județătorești din nord-vestul Bucovinei (Coțmani, Sadagura, Stăneștii de Jos, Putila, Vașcăuți, Vijnița și Zastavna), populate compact de ucraineni. Germanii constituiau atunci, în 12 colonii, peste 90%, iar în alte zece colonii – peste 50% din populație. În localitățile urbane din sudul Bucovinei, ponderea populației germane (nu a vorbitorilor de limbă germană) varia între 16,1% la Câmpulung și 44,2% la Gura Humorului. În orașul Cernăuți etnicii germani constituiau 20,4% din totalul populației, fiind mai numeroși în suburbiile Roșa (42,5%), Mănăsteriște (38,9%) și Caliceanca (27,5%)[49]. Totodată, din totalul de 96 150 de evrei, câți erau în 1900 în Bucovina, 91 907 (95,6%) erau vorbitori de limbă germană, 491 (0,5%) de ruteană, 263 (0,3%) de română, 171 (0,2%) de poloneză, 165 (0,2%) de maghiară, 18 de alte limbi, iar 3 135 erau străini[50].

În perioada 1890–1900, în multe localități cu populație mixtă româno-ucraineană a continuat procesul lent de asimilare a locuitorilor români. În districtele Siret și Suceava, din sud-estul Bucovinei, timp de un deceniu s-a produs o ușoară diminuare a ponderii populației românești, în favoarea celei ucrainene. În schimb, în districtul județătoresc Cernăuți rural (în satele situate la sud de Cernăuți), proporția populației românești a crescut de la 29,1%, în 1890, la 30,9%, în 1900, iar cea a rutenilor s-a redus, de la 61,2% la 59,5%. Această evoluție s-a datorat creșterii ponderii românilor din satele Ceahor, Corovia, Liudi Horecea, Mihalcea și corectării greșelii din 1890, pentru satul Țureni[51].

[48] Radu Grigorovici, *Trei lumi paralele*, în „Analele Bucovinei", anul III, nr. 1, 1996, p. 92–94.

[49] Norbert Zimmer, *Die deutschen Siedlungen im Buchenland (Bukowina)*, Plauen im Vagtland, 1930, p. 29–32.

[50] Constantin Ungureanu, *op. cit.*, p. 264.

[51] *Gemei*

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

În ultimul deceniu al secolului al XIX-lea, cea mai semnificativă asimilare a românilor s-a produs într-un şir de sate din districtul Storojineţ. În 1890, în acest district locuiau 70 573 de locuitori, dintre care 30 670 (43,4%) români şi 26 584 (37,7%) ruteni, iar peste un deceniu populaţia districtului respectiv a ajuns la 79 992 locuitori, dintre care 28 030 (35%) erau români şi 34 308 (42,3%) erau ruteni. Timp de zece ani, numărul locuitorilor din acest district, care se considerau vorbitori de limbă română, s-a micşorat cu 2 640 de persoane, pe când numărul ucrainenilor a crescut cu 7 724 persoane. În acest interval a crescut semnificativ numărul rutenilor în satele Broscăuţii Noi, Broscăuţii Vechi, Davideni, Huta Nouă, Huta Veche, iar în alte trei sate (la Corceşti, Costeşti şi Banila Moldovenească) românii au devenit minoritari[52].

Recensământul populaţiei Bucovinei din 1910

În 1910, a fost realizat ultimul recensământ austriac din Bucovina. Rezultatele acestui recensământ, publicate în 1913 la Cernăuţi, conţin doar informaţii detaliate, pentru fiecare comună urbană sau rurală, despre structura confesională şi lingvistică a populaţiei. Comparativ cu recensămintele anterioare, nu au fost publicate informaţii despre numărul locuitorilor din sate mai mici, cătune sau domenii şi nu au fost prezentate informaţii suplimentare despre suprafaţa localităţilor, structura terenurilor agricole sau despre instituţiile administrative, şcolare, religioase[53].

În primul deceniu al secolului al XX-lea, s-a modificat împărţirea administrativă a Bucovinei, fiind înfiinţate două districte politice noi. În această perioadă, districtul judecătoresc Zastavna a fost separat de la districtul Coţmani, iar fostele districte judecătoreşti Vaşcăuţi (din Vijniţa) şi Stăneştii de Jos (din Storojineţ) au format noul district Vaşcăuţi. Au fost înfiinţate şi noi districte judecătoreşti, precum Boian şi Stulpicani. În 1910, în Bucovina existau 12 districte politice, inclusiv oraşul Cernăuţi, şi 19 districte judecătoreşti.

La acest recensământ au fost înregistrate 800 098 de persoane prezente, inclusiv 3 994 de militari activi şi 794 929 de locuitori indigeni (einheimische), dintre care 3 974 militari. Din totalul locuitorilor prezenţi, 547 603 (68,4%) erau ortodocşi, 125 404 (15,7%) catolici (98 565 romano-catolici, 26 182 greco-catolici şi 657 armeni catolici), 102 919 (12,9%) mozaici, 20 513 (2,6%) protestanţi (20 029 luterani şi 484 calvini), 3 232 lipoveni, 341 armeni gregorieni şi 86 de alte confesiuni. Structura confesională a populaţiei în diferite districte era următoarea:

[52] *Special Ortsrepertorien*, p. 25–29; *Gemeindelexikon*, p. 64–74.

[53] *Die Ergebnisse der Volkszählung vom 31 Dezember 1910 im Herzogtume Bukowina*, în *Mitteilungen des statistischen Landesamtes des Herzogthums Bukowina*, XVII Heft, Czernowitz, 1913, p. 54–95.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Populația Bucovinei, în 1910, după confesiuni[54]

Districtul	Total	Rom.-cat.	Gr.-cat.	Ortodocși	Mozaici	Luterani	Lipoveni	Altele
Cernăuți oraș	87 128	23 474	9 588	20 615	28 613	4 294	84	460
Cernăuți rural	104 016	6 884	3 817	82 088	10 914	273	8	32
Gura Humorului	61 395	11 030	1 158	42 670	3 725	2 743	17	52
Câmpulung	60 593	8 958	754	40 482	6 079	4 256	33	31
Coțmani	45 135	1 964	716	38 505	3 839	45	–	66
Rădăuți	91 018	14 100	1 165	62 349	9 442	3 498	52	412
Siret	65 604	12 376	1 782	42 377	5 112	1 851	2 087	19
Storojineț	69 288	9 058	1 948	48 999	8 558	676	38	11
Suceava	66 827	5 278	1 026	51 470	6 614	1 602	560	277
Vașcăuți	42 290	1 886	484	34 302	5 350	157	–	111
Vijnița	55 541	1 873	1 601	40 582	10 484	590	353	58
Zastavna	51 263	1 684	2 143	43 164	4 189	44	–	39
Total	**800 098**	**98 565**	**26 182**	**547 603**	**102 919**	**20 029**	**3 232**	**1 568***
		12,3%	**3,3%**	**68,4%**	**12,9%**	**2,5%**	**0,4%**	**0,2%**

* Inclusiv 657 armeni catolici, 341 de armeni ortodocși, 484 de calvini și 86 de alte confesiuni.

În primul deceniu al secolului al XX-lea, a continuat să crească ponderea populației catolice (de la 15,1% la 15,7%), în schimb, pentru prima dată, s-a consemnat o reducere a proporției locuitorilor de confesiune mozaică (de la 13,2% la 12,9%). Totodată, s-a încetinit ritmul de diminuare a ponderii locuitorilor ortodocși. Dacă în perioada 1880–1900, reducerea a fost cu 2,2% (de la 70,7% la 68,5%), atunci în primul deceniu al secolului al XX-lea, diminuarea a fost de doar 0,1%. În acest deceniu, pentru prima dată după 50 de ani, s-a produs o nouă creștere a numărului armenilor catolici, dar a continuat să scadă numărul armenilor ortodocși. Cei mai mulți armeni catolici locuiau la Cernăuți (288), Banila Rusească (80), Suceava (31), Vașcăuți (22), iar armenii ortodocși erau concentrați în orașele Suceava (201), Cernăuți (26), Gura Humorului (23), Rădăuți (14)[55].

La începutul secolului al XX-lea, s-a micșorat și numărul lipovenilor din Bucovina. Din cauza lipsei de pământ, circa 200 de lipoveni din Fântâna Albă au emigrat, în 1908, în Rusia. Ulterior, în 1910 și 1913, o parte dintre ei s-a întors înapoi, dar populația satului a continuat să scadă. Procese similare s-au consemnat și în celelalte sate locuite de lipoveni. În 1900, din totalul de 3 232 de lipoveni, circa 91% erau concentrați în satele Climăuți, Fântâna Albă, Lipoveni și Lucavăț pe Siret (în colonia Lipoveni). În perioada respectivă s-a redus semnificativ și numărul protestanților calvini, dar aceasta s-a datorat în principal plecării din Bucovina a militarilor de confesiune respectivă. Din 484 de calviniști, 347 locuiau la Andreasfalva, iar 70 în orașul Cernăuți[56].

[54] *Ibidem*, p. 54–55.
[55] *Ibidem*, p. 56, 62, 72, 84, 86.
[56] *Ibidem*.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Cea mai puternică comunitate greco-catolică din Bucovina se afla la Cernăuți, unde locuiau 9 588 persoane de această confesiune (circa 36,6% din total). Numărul greco-catolicilor era însemnat și în alte localități urbane din Bucovina. În zece orașe și șase târguri locuiau 14 713 credincioși greco-catolici, adică 56,2% din totalul de 26 182 persoane. În sate, numărul greco-catolicilor era mai însemnat la Rarancea (882), Pohorlăuți (595), Hliboca (575), Cacica (504), Jucica Nouă (427), Seletin (360), Clit (313), Davideni (265), Lucavăț (250), Șipot (200), Broscăuți (186) etc. Marea majoritate a greco-catolicilor din Bucovina erau de etnie ucraineană, o parte fiind de origine din Galiția. În 1910, 21 508 greco-catolici (82,1% din total) erau ucraineni, 954 erau vorbitori de limbă germană, iar majoritatea celorlalți (circa 3 000 de persoane) erau de naționalitate română. Cele mai importante comunități de greco-catolici români existau la Boian și Broscăuții Vechi[57].

Cea mai importantă comunitate luterană era, de asemenea, la Cernăuți, unde locuiau 4 294 de persoane de această confesiune (inclusiv 1 937 în centrul orașului, 1 307 la Roșa, 439 la Mănăsteriște, 277 la Caliceanca, 241 la Clocucica). Restul protestanților locuiau preponderent în zona rurală din centrul și sudul Bucovinei. Cele mai însemnate comunități cu credincioși protestanți luterani ființau la Ilișești (1 743 de persoane), Iacobeni (1 658), Frătăuții Vechi german (1 060), Tereblecea germană (997), Vama (940), Satul Mare german (657), Rădăuți (497), Hliboca (429), Mitocul Dragomirnei (419), Iței Noi (412), Berhomet pe Siret (374), Badeuți german (364), Jadova (361), Pojorâta (357), Fundul Moldovei (339) etc. Marea majoritate a protestanților luterani (19 475 de persoane) erau de naționalitate germană. În 1910, era și un număr mic de protestanți de alte etnii (176 români, 112 ucraineni și 98 poloni)[58].

La începutul secolului al XX-lea, a fost modificată legea electorală privind alegerile pentru Dietă și pentru Parlamentul de la Viena. S-a introdus votul direct și secret și au fost înființate curii electorale pe criterii etnice. Aceasta a făcut să crească importanța politică a structurii etnice a provinciei, fiindcă de rezultatele recensămintelor depindea dacă o anumită localitate va fi atribuită unei curii electorale românești sau ucrainene.

În preajma recensământului din 1910, elitele politice și culturale românești au efectuat o amplă campanie de iluminare în zona rurală, pentru a-i convinge pe țăranii români din satele cu populație mixtă să se înscrie drept vorbitori de limbă română, deși mulți dintre ei cunoșteau bine și limba ucraineană și se foloseau frecvent de această limbă în conversație cu ucrainenii. Ca o consecință a acestei acțiuni, în multe sate din nordul Bucovinei, unde se părea că procesul de asimilare etnică devenise ireversibil, s-a produs o adevărată redeșteptare națională. În mai

[57] Constantin Ungureanu, *Bucovina în perioada stăpânirii austriece...*, p. 192.
[58] *Ibidem*.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

multe astfel de sate au fost deschise școli particulare românești, iar mulți români s-au înscris la recensământ ca vorbitori de limbă română.

Astfel, la recensământul din 1910, au fost înregistrați 273 254 (34,4%) vorbitori de limbă română, față de 305 101 (38,4%) vorbitori de limbă ruteană, 168 851 (21,2%) de germană, 36 210 (4,5%) de poloneză, 10 391 (1,3%) de maghiară, 1 005 cehi și slovaci, 80 sloveni, 36 italieni și un sârbo-croat[59]. Repartizarea lingvistică a populației în diferite districte era următoarea:

Populația Bucovinei, în 1910, după limba de comunicare

Districtul	Total	Germană	Română	Ruteană	Polonă	Maghiară	Altele
Cernăuți oraș	85 458	41 360	13 440	15 254	14 893	57	454
Cernăuți rural	103 306	12 924	29 563	57 136	3 565	–	118
Gura Humorului	61 242	13 706	42 684	1 287	2 935	607	23
Câmpulung	59 364	17 967	33 091	7 553	689	6	58
Coțmani	45 107	4 049	120	39 432	1 373	–	133
Rădăuți	90 635	23 822	54 762	8 533	845	2 502	171
Siret	65 347	9 956	19 199	26 819	2 274	7 050	49
Storojineț	69 147	13 819	33 469	17 845	3 997	–	17
Suceava	66 408	11 723	46 529	6 327	1 636	169	24
Vașcăuți	42 252	5 625	242	34 670	1 700	–	15
Vijnița	55 462	11 359	90	42 779	1 185	–	49
Zastavna	51 201	2 541	65	47 466	1 118	–	11
Total	**794 929**	**168 851**	**273 254**	**305 101**	**36 210**	**10 391**	**1 122**
		21,2%	**34,4%**	**38,4%**	**4,5%**	**1,3%**	**0,1%**

În primul deceniu al secolului al XX-lea, ponderea populației românești a crescut de la 31,6% la 34,4%, iar al polonezilor – de la 3,7% la 4,5%. Concomitent, proporția locuitorilor ruteni s-a redus de la 41,2% la 38,4%, dar și a vorbitorilor de limbă germană – de la 22% la 21,2%. Comparativ cu recensământul anterior, sporul absolut al populației românești a fost de 44 236 de persoane, față de numai 7 303 al populației ucrainene. În rezultatul recensământului din 1910, cea mai însemnată modificare a raportului dintre români și ucraineni s-a produs în districtele politice Cernăuți (rural), Siret, Storojineț și Suceava. Cele mai senzaționale modificări, comparativ cu anul 1900, s-au produs în satele Cuciurul Mare, Mihalcea, Ceahor, Corovia, Molodia, Chicera (districtul Cernăuți rural); Banila Moldovenească, Broscăuții Noi, Broscăuții Vechi, Corcești, Davideni, Panca (districtul Storojineț); Tărășeni, Stârcea, Hliboca, Chindești (districtul Siret); Călinești Cuparencu, Călinești Ienachi, Danila, Hatna, Iacobești, Ipotești, Măreței, Mitocul Dragomirnei, Pătrăuți (districtul Suceava); Milișeuții de Sus (districtul Rădăuți) etc.[60].

[59] Leopold Waber, *op. cit.*, p. 706–707.

[60] Constan

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Totuşi, potrivit recensământului din 1910, populaţia românească din multe sate din nordul Bucovinei era mai mică faţă de anul 1880. Astfel, în timp de trei decenii ponderea populaţiei româneşti s-a diminuat la Banila Moldovenească, Căbeşti, Comareşti, Corceşti, Davideni, Huta Nouă, Jadova, Panca, în oraşul Storojineţ, la Tărăşeni, Volcineţ etc.[61]. În toate aceste localităţi a crescut rapid ponderea populaţiei ucrainene. Majoritatea acestor sate se aflau în vecinătatea oraşului Storojineţ care, prin creşterea sa rapidă de la sfârşitul stăpânirii austriece, a atras mulţi imigranţi şi în satele apropiate.

În 1910, cele zece oraşe şi şase târguri ale Bucovinei aveau peste 190 000 de locuitori, care constituiau circa 24% din totalul populaţiei. Din cei 190 234 de locuitori ai localităţilor urbane, 90 681 (47,7%) erau vorbitori de limbă germană, 43 637 (22,9%) se considerau români, 34 159 (17,9%) ucraineni şi 21 050 (11,1%) polonezi[62]. Cele mai urbanizate naţiuni erau evreii, polonii şi etnicii germani: 60,5% dintre evrei, 58,1% dintre poloni şi 41,9% dintre etnicii germani locuiau în oraşe şi târguri. La români şi ucraineni această pondere era de 16% şi, respectiv, 11,2%, iar 99,1% dintre maghiari şi 92,5% dintre lipoveni locuiau la sate[63].

În perioada 1880–1910, cel mai rapid a crescut numărul evreilor din Bucovina (de la 67 418 la 102 919 persoane). În 1910, proporţia evreilor oscila între 18,8% în districtul Vijniţa şi 6,1% în districtul Gura Humorului. În districtele Câmpulung, Rădăuţi şi Suceava, din sudul Bucovinei, circa 10% din populaţie erau evrei, în timp ce la Zastavna şi Coţmani aceştia constituiau numai 8,2% şi, respectiv, 8,5%. În primul deceniu al secolului al XX-lea, s-a constatat şi o tendinţă de diminuare a ponderii evreilor din Bucovina, care considerau germana drept limbă de conversaţie. Proporţia evreilor vorbitori de limbă germană s-a redus de la 95,6% în 1900, la 93% în 1910, în schimb s-a mărit simţitor numărul evreilor, care considerau ucraineana, româna sau poloneza drept limbă de comunicare[64]. Era o tendinţă firească de acceptare de către evrei a limbii populaţiei majoritare din localitatea unde erau domiciliaţi.

La sfârşitul stăpânirii austriece s-a dublat numărul polonezilor sau al vorbitorilor de polonă din Bucovina (de la 18 251, în 1880, la 36 210, în 1910). Majoritatea polonilor locuiau dispersat, în diferite localităţi ale Bucovinei. Numai în fostele colonii slovace Pleş, Solonеţul Nou şi Poiana Micului ei constituiau peste 43% din populaţie. Ponderea polonezilor era mai mare în zona Sadagurei, cu satele Jucica Nouă, Jucica Veche, Rohozna, Rarancea, Cernauca, Şerăuţi, şi în zona oraşului Storojineţ, cu satele Banila Moldovenească, Huta Veche, Cireş, Panca, Davideni, Jadova, Pătrăuţi. La Cernăuţi locuiau, în 1910, 14 893 sau 41% din

[61] *Ibidem*, p. 171, 263.
[62] *Ibidem*, p. 255.
[63] *Ibidem*, p. 263.
[64] *Ibidem*

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

totalul polonilor din Bucovina, ei având o pondere mai însemnată în suburbiile Caliceanca (32%) și Clocucica (21,5%)[65].

Alături de lipoveni, maghiarii s-au caracterizat ca una dintre cele mai izolate comunități etnice din Bucovina, ei locuind aproape exclusiv în cele cinci colonii din sud-estul provinciei. În 1910, din totalul de 10 391 de maghiari din Bucovina, 10 065 (96,9% din total) locuiau în cinci sate. Ei constituiau peste 90% din populație în satele Istensegits (Țibeni), Andreasfalva (Măneuți) și Hadikfalva (Dornești), 53,6% la Joseffalva (Vorniceni) și numai 21,8% la Fogodisten (Iacobești)[66]. Maghiarii din Bucovina erau aproape exclusiv de confesiune romano-catolică și numai la Andreasfalva erau, în 1910, și 347 de maghiari protestanți calviniști.

Populația Bucovinei în 1930

În timpul Primului Război Mondial, în teritoriul Bucovinei s-au produs unele schimbări etno-demografice semnificative: sute de mii de bărbați au fost recrutați pe front, dintre care zeci de mii nu s-au mai întors la baștină; populația civilă a avut de suferit din cauza ocupațiilor militare rusești și austriece; zeci de mii de oameni s-au refugiat în alte teritorii. După unirea Bucovinei cu România, mulți funcționari, intelectuali, militari de alte etnii au plecat din acest teritoriu. În 1919, adică înainte de stabilirea definitivă a frontierelor României, autoritățile române au realizat un recensământ al populației în Transilvania, Banat și Bucovina, pentru a stabili mai exact structura etnică a populației acestor provincii. Potrivit acestor estimări, locuiau atunci în Bucovina 811 721 de persoane, dintre care 378 859 (46,7%) români, 227 361 (28%) ucraineni, 88 666 (10,9%) evrei, 68 075 (8,4%) germani, 34 119 (4,2%) polonezi și 14 641 (1,8%) de alte naționalități[67].

Față de recensământul oficial austriac din 1910, populația Bucovinei se mărise cu numai 11 623 de persoane, constatându-se totodată o evoluție numerică foarte diferită a românilor și ucrainenilor – o creștere a numărului românilor cu 105 605 persoane și o diminuare a populației ucrainene cu 77 740 de persoane. Cele mai mari deosebiri între numărul românilor și ucrainenilor s-au consemnat în județele cu populație mixtă Cernăuți, Siret, Storojineț și Vașcăuți. Discrepanțele atât de mari între 1910 și 1919 se explică prin modalitatea diferită de apreciere a etniei locuitorilor. În 1919, a fost estimată naționalitatea locuitorilor, adică au fost considerați mulți bucovineni români, chiar dacă unii cunoșteau doar superficial limba română, dar erau conștienți de trecutul lor românesc. Potrivit estimărilor respective, în 1919, românii constituiau 67,7% în județul Storojineț, 65,9% – în Siret, 51,8% – în Cernăuți, 22,9% – în Vașcăuți. Ponderea ucrainenilor era covârși-

[65] *Ibidem*, p. 261.
[66] *Ibidem*, p. 261.
[67] *Minorit*

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

toare în județele Zastavna (90,2%), Coțmani (89,2%), Vijnița (81,1%) și Vașcăuți (61,4%), dar erau în minoritate în județele Cernăuți (39%), Storojineț (9,5%), Siret (6,3%). Tot atunci, orașul Cernăuți avea 91 852 de locuitori, dintre care 43 555 (47,4%) evrei, 14 598 (15,9%) germani, 12 639 (13,8%) români, 10 848 (11,8%) polonezi și 9 566 (10,4%) ucraineni[68].

În perioada interbelică, în România a fost realizat un singur recensământ – în 29 decembrie 1930, adică la exact două decenii de la ultimul recensământ austriac. Acesta a fost efectuat după criterii științifice și prelucrat cu metode moderne, fiind înregistrată naționalitatea (neamul), limba maternă și confesiunea locuitorilor, ceea ce a permis o evaluare mai corectă a repartiției persoanelor recenzate pe naționalități. Potrivit acestui recensământ, populația Bucovinei era de 853 009 persoane, dintre care 379 691 (44,5%) români, 248 567 (29,1%) ucraineni (inclusiv 12 437 huțuli), 92 492 (10,8%) evrei, 75 533 (8,9%) germani, 30 580 (3,6%) polonezi, 11 881 (1,4%) maghiari, 7 948 de ruși, 2 164 țigani și 4 153 de alte etnii. În localitățile urbane trăiau 228 056 persoane (26,7% din totalul populației), inclusiv 33% români, 30% evrei, 14,7% germani, 13,9% ucraineni și 6,3% polonezi. Marea majoritate a populației rurale erau români (48,7%) și ucraineni (34,7%), urmați de germani (6,7%), evrei (3,9%) și polonezi (2,6%)[69].

În partea de nord a Bucovinei, majoritatea populației era ucraineană, iar românii erau concentrați în sudul județului Cernăuți (68,6% în Plasa Cosminului, 29% în Plasa Prutului și 27% în municipiul Cernăuți) și în sudul județului Storojineț (63,2% în Plasa Flondoreni, 18,7% în Plasa Ceremușului și 39% în orașul Storojineț). Celelalte plase din nordul și vestul Bucovinei erau locuite compact de ucraineni. Orașele Cernăuți și Storojineț erau populate, în principal, de români, evrei, germani, ucraineni și poloni, dar nicio naționalitate nu avea o majoritate absolută.

În 1930, în componența județelor bucovinene au fost incluse mai multe localități, care până la 1918 nu s-au aflat în componența Bucovinei istorice. Astfel, la județul Cernăuți era inclus satul Revcăuți din Basarabia; la județul Rădăuți – suburbana Verpolea, de lângă orașul Siret; la județul Suceava – Burdujeni și Mitocel, de lângă orașul Suceava. Cele mai multe sate noi au fost încorporate la județul Câmpulung (Cârlibaba Nouă, Coșna, ambele de la Transilvania, Dorna, Dârmoxa, Glodul, Neagra Șarului, Panaci, Păltiniș, Sărișor și Șar). După calculele noastre, în aceste 15 sate din afara Bucovinei istorice locuiau 14 021 de persoane, dintre care 11 664 români, 1 407 evrei, 509 germani, 335 ucraineni[70]. În același timp, satul bucovinean Bunești era inclus la județul Baia. Pentru a face o

[68] *Ibidem*, p. 185.

[69] *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. II, partea I, București, 1938; jud. Cernăuți, p. 120–123; jud. Dorohoi, p. 180–183; jud. Hotin, p. 216–223; jud. Rădăuți, p. 356–357; jud. Storojineț, p. 430–433; Vladimir Trebici, *Bucovina. Populația și procesele demografice (1775–1993)*, Cluj-Napoca, 1994, p. 25.

[70] Calcula

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

comparație exactă cu recensămintele austriece este necesar de exclus din calcule populația acestor localități. Astfel, în 1930, în teritoriul istoric al Bucovinei locuiau 839 519 persoane, inclusiv 368 539 (43,9%) români, 248 232 (29,6%) ucraineni, 91 089 (10,8%) evrei, 75 039 (8,9%) germani, 30 569 (3,6%) polonezi, 11 867 (1,4%) maghiari, 7 911 (0,9%) ruși, 2 133 țigani și 4 140 de alte naționalități. Structura etnică a celor cinci județe bucovinene era următoarea:

Populația Bucovinei istorice, în 1930, după neam[71]

Județul	Total	Români	Ucraineni	Germani	Evrei	Poloni	Maghiari	Alții
Cernăuți	305 301	78 051	136 057	19 586	51 245	15 243	610	4 509
Câmpulung	87 038	51 023	6 546	18 632	7 583	1 727	93	1 434
Rădăuți	160 264	88 494	26 160	17 857	11 502	2 311	10 291	3 649
Storojineț	169 894	57 595	77 385	8 990	15 322	7 985	62	2 555
Suceava	116 491	92 864	2 084	9 959	5 433	3 303	811	2 037
Sat Bunești	531	512	–	15	4	–	–	–
Total	**839 519**	**368 539**	**248 232***	**75 039**	**91 089**	**30 569**	**11 867**	**14 184****
		43,9%	**29,6%**	**8,9%**	**10,8%**	**3,6%**	**1,4%**	**1,7%**

* Inclusiv 12 437 huțuli.

** Inclusiv 7 911 ruși și 2 133 țigani.

Rezultatele recensământului sunt întrucâtva diferite, când repartiția se face după criteriul „limba maternă". În județele Bucovinei, conform împărțirii administrative din 1930, 350 901 (41,1%) persoane au recunoscut româna drept limbă maternă, 280 651 (32,9%) ucraineana, 93 812 (11%) germana, 74 288 (8,7%) idiș, 28 411 (3,3%) poloneza, 11 860 (1,4%) maghiara, 11 236 rusa, 232 țigănească și 1 618 alte limbi. Astfel, români „după limba maternă" erau cu 28 794 mai puțini decât „după neam", iar ucraineni – cu 32 084 mai mulți. Cei 92 492 de evrei, declarați după neam, aveau ca limbă maternă idiș, în număr de 74 288, diferența constituind-o cei cu limba germană, eventual ucraineană, ca limbă maternă. Diferențe notabile se constatau la germani, între „neam" (75 533) și „limba maternă" (93 812)[72]. Deci un număr mare de români, mai ales din localitățile cu populație mixtă, s-au declarat vorbitori de limbă ucraineană, iar aproape 20 000 de evrei, marea majoritate din orașul Cernăuți, continuau să considere germana drept limbă maternă.

Structura lingvistică este puțin diferită, dacă aceste calcule se fac doar pentru localitățile din Bucovina istorică. În acest teritoriu, 340 106 (40,5%) persoane considerau româna drept limbă maternă, 279 821 (33,3%) – ucraineana, 93 367 (11,1%) – germana, 72 942 (8,7%) – idiș, 28 404 (3,4%) – polona, 11 851 (1,4%) – maghiara, 11 203 – rusa, 217 – țigănească și 1 608 alte limbi. Repartiția populației după limba maternă pe județe era următoarea:

[71] *Ibidem.*

[72] Vladim

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Populația Bucovinei istorice, în 1930, după limba maternă[73]

Județul	Total	Româna	Ucraineana	Germana	Idiș	Polona	Maghiara	Altele
Cernăuți	305 301	66 651	148 889	30 693	40 100	13 959	634	4 375
Câmpulung	87 038	51 322	7 290	20 442	5 717	1 647	82	538
Rădăuți	160 264	83 398	31 315	20 125	9 415	2 207	10 283	3 521
Storojineț	169 894	48 979	85 715	10 759	13 694	7 507	48	3 192
Suceava	116 491	89 245	6 612	11 332	4 012	3 084	804	1 402
Sat Bunești	531	511		16	4	–	–	–
Total	**839 519**	**340 106**	**279 821**	**93 367**	**72 942**	**28 404**	**11 851**	**13 028***
		40,5%	**33,3%**	**11,1%**	**8,7%**	**3,4%**	**1,4%**	**1,5%**

* Inclusiv 11 203 rusă și 217 țigănească.

În multe localități din Bucovina, un număr important de locuitori se declarau români, dar considerau ucraineana drept limbă maternă. Cele mai mari discrepanțe privind numărul românilor și ucrainenilor, după neam și limba maternă, au fost înregistrate în satele Camena, Cuciurul Mare, Mihalcea – din județul Cernăuți; Adâncata (Hliboca), Banila pe Siret, Bobești, Broscăuții Noi, Căbești, Comarești, Costești, Davideni, Dumbrava Roșie, Panca, Petriceni (Camenca) – din județul Storojineț; Bălcăuți, Cerepcăuți, Milișăuți, Negostina, Rogojești, Cândești, Gârbăuți, Volcineț – din județul Rădăuți; Călinești Ienachi, Danila, Dărmănești (Hatna), Ipotești, Mărăței, Șerbăuți – de lângă orașul Suceava.

Cele mai multe dintre satele menționate erau amplasate în zone compacte, situate la nord-vest de orașul Storojineț, la sud de Cernăuți, la nord de orașul Suceava sau în apropierea orașului Siret. În multe dintre satele respective și recensămintele austriece din anii 1880–1910 au consemnat diferențe mari privind numărul vorbitorilor de limbă română sau ruteană.

Repartiția populației Bucovinei după confesiuni se prezenta, în 1930, în felul următor: 613 258 (71,9%) ortodocși, 98 347 (11,5%) romano-catolici, 93 101 (10,9%) mozaici, 20 655 (2,4%) evanghelici luterani, 19 266 (2,3%) greco-catolici, 3 218 lipoveni, 534 calvini, 234 armeni catolici și 139 armeni gregorieni. Comparativ cu recensămintele austriece, pentru prima dată apar în statistici credincioși neoprotestanți, precum baptiști (1 145 de persoane) sau adventiști (918), iar 2 094 erau de alte confesiuni.

În localitățile Bucovinei istorice, structura confesională a populației nu se deosebea semnificativ, fiind 601 943 (71,7%) ortodocși, 97 793 (11,6%) romano-catolici, 91 698 (10,9%) mozaici, 20 631 (2,5%) luterani, 19 216 (2,3%) greco-catolici, 3 218 lipoveni, 234 armeni catolici și 139 armeni ortodocși, 533 calvini, 1 141 baptiști, 911 adventiști și 2 062 de alte confesiuni. Structura confesională a populației din diferite județe bucovinene era următoarea:

[73] Calcula

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

Populaţia Bucovinei istorice, în 1930, după confesiuni[74]

Judeţul	Total	Ortodocşi	Rom-cat.	Gr.-cat.	Mozaici	Luterani	Lipoveni	Alţii
Cernăuţi	305 301	204 393	30 687	11 466	51 679	5 219	37	1 820
Câmpulung	87 038	57 687	15 502	735	7 593	5 161	25	335
Rădăuţi	160 264	113 002	26 037	2 098	11 572	4 249	2 055	1 251
Storojineţ	169 894	132 736	15 389	3 271	15 397	1 976	498	627
Suceava	116 491	93 615	10 171	1 646	5 453	4 016	603	987
Sat Buneşti	531	510	7	–	4	10	–	–
Total	**839 519**	**601 943**	**97 793**	**19 216**	**91 698**	**20 631**	**3 218**	**5 020**
		71,7%	**11,6%**	**2,3%**	**10,9%**	**2,5%**	**0,4%**	**0,6%**

Comparativ cu ultimul recensământ austriac din 1910, numărul populaţiei ortodoxe a crescut cu peste 54 000 de persoane. Timp de două decenii a crescut şi numărul credincioşilor luterani şi calvini, în schimb s-a diminuat numărul locuitorilor de confesiune romano-catolică, greco-catolică şi mozaică, precum şi al armenilor catolici şi ortodocşi. În perioada respectivă a crescut ponderea populaţiei ortodoxe (de la 68,4% la 71,7%), dar s-a diminuat proporţia locuitorilor romano-catolici (de la 12,3% la 11,6%), greco-catolici (de la 3,3% la 2,3%) şi, mai ales, mozaici (de la 12,9% la 10,9%). Era un proces firesc de reducere treptată a procentului locuitorilor de alte confesiuni şi de creştere mai rapidă a numărului locuitorilor de credinţă ortodoxă.

Localităţile urbane continuau să aibă cea mai diversă structură confesională a populaţiei, pe când marea majoritate a populaţiei din zona rurală era ortodoxă. În 1930, în localităţile urbane din Bucovina locuiau circa 228 000 de persoane, dintre care 42,7% ortodocşi, 30,1% mozaici, 18,2% romano-catolci, 4,8% greco-catolici, 3,4% luterani. În localităţile urbane trăiau atunci circa 75% din numărul total al evreilor, 57,1% din greco-catolici, 42,5% din romano-catolici, 37,2% din luterani, dar numai 16,2% din totalul credincioşilor ortodocşi din Bucovina. Municipiul Cernăuţi era locuit, în 1930, de 112 427 de persoane, dintre care 42 932 (38,2%) mozaici, 35 387 (31,5%) ortodocşi, 21 232 (18,9%) romano-catolici, 7 168 (6,4%) greco-catolici, 4 854 (4,3%) luterani, restul fiind de alte confesiuni[75].

Hărţi etnice şi lingvistice ale Bucovinei

Recent, tânărul profesor din Oradea, Călin Pantea, a realizat un şir de hărţi ale Bucovinei, în baza recensămintelor austriece şi româneşti. El a elaborat mai multe hărţi etnice, lingvistice şi confesionale pentru această provincie istorică. Datele sunt prezentate pentru toate localităţile urbane şi rurale, în cerculeţe aparte,

[74] *Ibidem.*

[75] *Recensământul general al populaţiei României din 29 decembrie 1930. Populaţia statornică în 1930 după rel*

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)

iar culoarea de fond corespunde naționalității sau confesiunii majoritare dintr-o comună.

Călin Pantea a elaborat câte o hartă, după limba de comunicare a populației, conform recensămintelor austriece din 1880, 1890, 1900 și 1910, precum și câte o hartă după structura confesională a populației. Pentru recensământul din 1930 a realizat trei hărți (după neam, limba maternă și confesiunile populației Bucovinei). Toate hărțile au fost realizate de aceeași mărime și în același format, pentru a se putea face comparație pentru diferiți ani. De asemenea, pentru toate hărțile au fost utilizate culori identice pentru anumite naționalități sau confesiuni.

În hărțile etnice și lingvistice, românii sunt marcați cu o culoare albastră, rutenii (ucrainenii) – cu verde, germanii – cu roșu, polonezii – cu cafeniu, maghiarii – cu albastru întunecat, evreii – cu galben. Călin Pantea a evidențiat, de asemenea, câte trei nuanțe de culori pentru majoritățile etnice sau lingvistice dintr-o anumită comună. Prin aceste diferențieri, sunt remarcate majoritățile de mai puțin de 50%, de 50–75% și de peste 75% din fiecare comună urbană sau rurală. Pentru hărțile confesionale ale Bucovinei au fost utilizate următoarele culori: albastru pentru ortodocși, verde pentru catolici, roșu pentru protestanți, galben pentru mozaici, un albastru verzui pentru lipoveni, portocaliu pentru calvini.

Pentru fiecare hartă etnică, lingvistică sau confesională a fost elaborat câte un grafic, în care sunt prezentate cifre absolute despre ponderea limbilor sau confesiunilor (în cifre și procente). Compararea hărților pentru diferiți ani permite evidențierea rapidă a diferențelor numerice și procentuale survenite. În legenda hărților sunt remarcate capitala Bucovinei, orașele, târgurile, comunele și satele. De asemenea, sunt trasate granițele de stat, hotarele Bucovinei, a districtelor politice și judecătorești (respectiv a județelor și plaselor pentru 1930), precum și a fiecărei comune. Legenda hărților mai cuprinde și mărimea cercuțelor localităților, în dependență de numărul de locuitori.

Aceste hărți, realizate de profesorul Călin Pantea, sunt foarte valoroase pentru cercetarea evoluției populației Bucovinei din perioada respectivă și merită să fie publicate, pentru a fi cunoscute de publicul care este interesat de trecutul istoric al acestei provincii istorice.

BDD-A32884 © 2014 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:11:19 UTC)